ACHILLEOVA PÍSEŇ

MADELINE MILLEROVÁ

Millerová zkombinovala vzdělanost
s fantazií, aby přetvořila nejznámější
válečný epos do svěžího, emocemi
nabitého strhujícího příběhu.
THE INDEPENDENT

HOST

ACHILLEOVA PÍSEŇ

Madeline Millerová

ACHILLEOVA PÍSEŇ

MADELINE MILLEROVÁ

BRNO 2014

Madeline Miller
The Song of Achilles
Copyright © 2012 by Madeline Miller
Translation © Tomáš Kačer, 2014
Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2014 (elektronické vydání)
ISBN 978-80-7491-164-4 (Formát PDF)
ISBN 978-80-7491-165-1 (Formát ePub)
ISBN 978-80-7491-166-8 (Formát PDF pro čtečky)
ISBN 978-80-7491-167-5 (Formát MobiPocket)

Mé mamince, Madeline a Nathanielovi

KAPITOLA PRVNÍ

Můj otec byl král a syn králů. Jako většina z nás byl malého vzrůstu, stavěný jako býk, ramenatý. S maminkou se oženil, když jí bylo čtrnáct, a před kněžkou přísahal, že s ní zplodí potomky. Byla to dobrá nevěsta: jelikož byla jediným dítětem, majetek jejího otce jednou připadne jejímu manželovi.

Že je prostoduchá, zjistil teprve na svatbě. Její otec ji až do obřadu pečlivě schovával za závojem a můj otec se mu podvolil. Říká se, že když maminčin závoj konečně nadzvedli, usmála se. Tak se poznalo, jak hrozně je hloupá. Nevěsty se nikdy neusmívaly.

Když porodila mě, chlapce, vyškubli mě z její náruče a podali chůvě. Porodní bába mamince ze soucitu podstrčila polštář. Maminka jej objala. Zřejmě si nevšimla, že mě vyměnili.

Brzy se začalo vyjevovat, jakým zklamáním pro všechny budu: byl jsem malý, slabý. Neuměl jsem rychle běhat. Nebyl jsem silný. Neuměl jsem zpívat. To nejlepší, co se o mně dalo říct, bylo, že jsem nebýval často nemocný. Zatímco moji vrstevníci trpěli nachlazeními a chytávala je křeč, já jsem zůstával nedotčený. V otci to ovšem vzbuzovalo podezření. Co když mu mě někdo podstrčil? Co kdybych nebyl lidské dítě? Vždycky když se na mě podíval, mračil se. Pod jeho pohledem se mi roztřásly ruce. A stejně tak mamince, ta se vždycky polila vínem.

Je mi pět a na otce přišla řada, aby uspořádal hry. Muži se sjíždějí zdaleka, až z Thessalie a Sparty, a plní naše pokladnice zlatem. Stovka sluhů po dvacet dní udusává běžeckou dráhu a čistí ji od kamení. Otec si předsevzal, že to budou nejlepší hry celé jeho generace.

Nejjasněji si vzpomínám na to, jak se běžci s těly natřenými olejem rozcvičují na slunci na závodišti. Ženatí muži se širokými rameny se mísí s holobradými mladíky a chlapci, svalnatá stehna mají jako vyřezávaná.

Býk byl zabit a poslední zbytky jeho krve již skapaly do prachu a tmavých bronzových mís. Jeho pokojná cesta vstříc smrti byla pro nadcházející hry dobrým znamením.

Běžci nastoupili před pódium, na němž sedím já a můj otec, obklopeni cenami, které předáme vítězům. Mezi nimi jsou zlaté mísy na míchání vína, tepané bronzové trojnožky, jasanová kopí s hrotem ze vzácného železa. Ale já svírám v rukou cenu nejvzácnější: věnec z čerstvě natrhaných šedozelených listů, které jsem třel palcem tak dlouho, dokud se nezačaly lesknout. Otec mi jej podal se sebezapřením. Uklidňuje se tím, že mým jediným úkolem je ho držet.

První poběží nejmladší chlapci. Čekají na knězův pokyn a šoupají přitom nohama v písku. Teprve nedávno se začali vytahovat do výšky, špičaté kosti jim vystupují zpod napjaté kůže. Uprostřed tuctu tmavých rozcuchaných kštic zahlédnu jednu světlou. Nakloním se, abych lépe viděl. Ty vlasy se na slunci lesknou jako med a probleskuje v nich cosi zlatého — čelenka označující prince.

Není tak vysoký jako ostatní a navíc je stále dětsky buclatý, což ostatní chlapci už nejsou. Dlouhé vlasy má vzadu svázané kouskem kůže; ve srovnání s jeho tmavými, obnaženými zády jen září. Otáčí se. Tváří se vážně, jako dospělý.

Jakmile kněz udeří do země, prosmýkne se podél houfu těl starších chlapců. Pohybuje se lehce, jeho růžové paty se míhají jako dva vyplazované jazyky. Vítězí.

Jen zírám, když mi otec z klína bere girlandu a pokládá mu ji na hlavu; vedle jeho světlých vlasů listy vypadají téměř černé. S hrdým úsměvem si pro něj přichází jeho otec, Peleus. Jeho království je menší než to naše, ale proslýchá se, že má za manželku bohyni a jeho lid jej miluje. Můj otec na něj pohlíží závistivě. Sám má manželku hloupou a syna tak pomalého, že by nemohl běžet ani ve skupině těch nejmladších. Otočí se ke mně.

„Takový má být syn."

Bez girlandy v rukou mám pocit prázdnoty. Dívám se na krále Pelea, který objímá svého syna. Vidím, jak chlapec vyhazuje girlandu do vzduchu a opět ji chytá. Směje se, jeho tvář září vítězstvím.

Kromě tohoto si z té doby pamatuji jen pár nespojitých obrazů: zamračený otec na trůnu, krásný koník na hraní, kterého jsem miloval, maminka na pláži upírá oči k Egejskému moři. V poslední vzpomínce jí pro radost házím placatými kameny žabky, *žbluňk, žbluňk, žbluňk*, skáčou po mořské hladině. Myslím, že se jí líbí vlnky, které kameny dělají, i to, jak slábnou, až je voda opět jako zrcadlo. Možná ale má jen prostě ráda moře. Kousek od spánku jí na tváři svítí jizva ve tvaru hvězdy, je bílá jako kost. Má ji tam od té doby, co ji otec udeřil jílcem meče. Prsty u nohou jí vystupují z písku v místech, kde je zahrabala, a já si dávám pozor, abych o ně při sbírání kamenů nezavadil. Beru kámen a házím, těší mě, že mi to jde tak dobře. Je to moje jediná vzpomínka na maminku a je tak krásná, že jsem si ji téměř jistě vymyslel. Přeci jen pochybuji, že by nám dvěma, prostoduchému synovi a prostoduché manželce,

otec dovolil zůstat spolu o samotě. Kde to vlastně jsme? Pláž ani okolní břeh nepoznávám. Tolik času od té doby uplynulo.

KAPITOLA DRUHÁ

Byl jsem povolán ke králi. Vzpomínám si, s jakým odporem jsem procházel nekonečným trůnním sálem. V přední části jsem poklekl na kamennou dlažbu. Někteří králové tam dali položit koberec pro kolena poslů, již přinášeli dlouhé zprávy. Můj otec nikoli.

„Dcera krále Tyndarea se konečně může vdát," oznámil mi.

Znal jsem to jméno. Tyndareos byl král Sparty a měl v držení rozlehlé oblasti nejvýnosnějších jižních krajin, po jakých můj otec dychtil. Také o jeho dceři jsem již slyšel. Říkalo se o ní, že je nejkrásnější ženou v našich zemích. Ledu, její matku, prý znásilnil sám vládce bohů Zeus v přestrojení za labuť. Po devíti měsících její lůno vydalo dva páry dvojčat: Klytaimestru a Kastora, potomky smrtelného manžela; a Helenu s Polydeukem, božská labutí mláďata. O bozích je však dobře známo, že jako rodiče nestojí za nic; od Tyndarea se tedy očekávalo, že se prohlásí za otce všech čtyř.

Otci jsem na zprávu neodpověděl. Tyto věci pro mě nic neznamenaly.

Hlasitě si ve ztichlém sále odkašlal. „Hodilo by se nám mít ji v rodině. Půjdeš a budeš se ucházet o její ruku." V sále nikdo jiný nebyl, takže mé polekané heknutí se doneslo pouze k jeho uším. Věděl jsem ovšem, že vyjádřit nahlas nelibost by mi k ničemu nebylo. Otec však beztak předem

znal všechny moje případné námitky: že je mi devět, že jsem nevzhledný, bez nadějných vyhlídek, bez zájmu.

Druhý den ráno jsme se vydali na cestu, naše zavazadla byla ztěžklá dary a jídlem. Doprovázeli nás vojáci ve slavnostní zbroji. Z cesty si toho příliš nepamatuji — šli jsme po souši krajinou, která ve mně nezanechala žádný dojem. V čele průvodu otec rozdával rozkazy svým sekretářům a poslům, kteří se pak ihned rozjížděli do všech stran. Podíval jsem se dolů na kožené opratě a palcem hladil chloupky na povrchu. Nechápal jsem, co tu pohledávám. Stejně jako většina otcových činů to pro mě bylo nesrozumitelné. Byl jsem vděčný i za takové rozptýlení, jako když můj osel zavrávoral a já s ním.

Nebyli jsme prvními nápadníky, kteří dorazili do Tyndareovy pevnosti. Stáje byly plné koní a mul, sluhové se museli otáčet. Otec byl z přivítání, kterého se nám dostalo, rozmrzelý: viděl jsem ho, jak si nad kameny ohniště v našem pokoji mne ruce a mračí se. Přivezl jsem si s sebou z domova hračku, koníka, který mohl hýbat nohama. Zvedl jsem jedno kopyto, potom další, a představoval si, že jsem namísto na oslu přijel na něm. Jeden voják se nade mnou slitoval a půjčil mi hrací kostky. Házel jsem si s nimi na zemi, dokud mi nepadly samé šestky.

Konečně přišel den, kdy otec přikázal, aby mě umyli a učesali. Musel jsem si převléct tuniku a pak ještě jednou. Poslechl jsem, ačkoli jsem mezi nachovou tunikou se zlatem a tou karmínovou se zlatem nepozoroval žádný rozdíl. Ani jedna z nich nedokázala zakrýt moje špičatá kolena. Otec s ostře zastřiženým vousem na tvářích vypadal mocně a přísně. Připraven byl také dar pro Tyndarea, míchací mísa z tepaného zlata s vyrytým výjevem z příběhu o princezně Danae. Zeus se jí dvořil v podobě zlatého deště a ona mu porodila Persea, který zabil Medúzu a stal

se naším hrdinou, druhým hned po Heraklovi. Otec mi ji podal. „Nezostuď nás," ucedil.

Velký sál jsem uslyšel už zdálky, od kamenných stěn se odrážely stovky hlasů, cinkot číší a řinčení zbroje. Sluhové ve snaze ten hlomoz ztlumit otevřeli okna a na všechny stěny rozvěsili vzácné tapiserie. Tolik mužů pod jednou střechou jsem nikdy předtím neviděl. Nikoli mužů, opravil jsem se. Králů.

Povolali nás k poradě, usadili nás na lavice potažené kravskou kůží. Sluhové splynuli se stíny v pozadí. Otec mi zaryl prsty do zátylku s varováním, abych se nevrtěl.

Při takovém množství princů, hrdinů a králů soupeřících mezi sebou o jedinou cenu plnily sál vášně, nicméně hru na civilizovanost jsme ovládali znamenitě. Mladí mužové se jeden po druhém představovali, stavěli na odiv své lesklé vlasy, útlé pasy a nákladně obarvené šaty. Mnozí byli synové či vnuci bohů. O činech každého z nich byly složeny jedna či dvě písně, někdy i více. Tyndareos každého z nich pozdravil a převzal dary, které byly naskládané na hromadě uprostřed místnosti. Každého vyzval, aby promluvil a dvořil se.

Můj otec byl nejstarší ze všech, až na jednoho, který se, když na něj přišla řada, představil jako Filoktetes. „Heraklův druh," zašeptal muž sedící vedle nás s obdivem, jemuž jsem rozuměl. Herakles byl největším z našich hrdinů a Filoktetes byl jeho nejbližším společníkem, jediným, který byl dosud naživu. Měl šedivé vlasy a jeho široké prsty byly samá šlacha prozrazující obratného lučištníka. A skutečně, po chvilce vzal do ruky ten největší luk, jaký jsem kdy viděl, byl z leštěného tisového dřeva s držadlem ze lví kůže. „Heraklův luk," nazval jej Filoktetes. „Daroval mi jej, když umíral." V našich končinách jsme se lukům vysmívali, byly to zbraně zbabělců. Ale o tomto luku by nikdo nic takového

říct nemohl; k jeho napnutí bylo potřeba síly, jaká by nás všechny zahanbila.

Další muž, který se představil, měl oči namalované jako žena. Idomeneus, král Kréty. Byl štíhlý, a když vstal, vlasy mu sahaly až po pás. Jako dar přinesl vzácnou železnou dvoubřitou sekeru. „Symbol mého lidu." Svými pohyby mi připomínal tanečnice, které se tolik líbily matce.

A po něm Menelaos, syn Atreův, sedící vedle svého bratra Agamemnona, mohutného jako medvěd. Menelaos měl křiklavě zrzavé vlasy odstínu bronzu kovaného v ohni. Tělo měl samý sval, silné a kypící životem. Darem odevzdal nádherně zbarvenou látku vysoké ceny. „Přestože dáma zkrášlit nepotřebuje," dodal s úsměvem. Líbilo se mi, co řekl. Přál jsem si, abych měl také připraveno něco chytrého. Jako jedinému v sále mi bylo pod dvacet a nepocházel jsem z bohů. Pomyslel jsem si, že Peleův syn s plavými vlasy by se snad ostatním mohl rovnat. Jeho otec jej však nechal doma.

Jak muži jeden po druhém předstupovali, začala se mi jejich jména v hlavě plést. Mou pozornost upoutalo pódium a na něm, jak jsem si teprve nyní všiml, tři zahalené ženy, usazené po Tyndareově boku. Hleděl jsem na bílou tkaninu, která jim zakrývala obličej, jako bych přes ni snad mohl zahlédnout jejich tváře. Otec chtěl, aby se jedna z nich stala mou ženou. Tři páry rukou, zdobené slušivými náramky, ležely bez hnutí složené v klíně. Jedna z nich byla vyšší než druhé dvě. Měl jsem dojem, že vidím, jak jí zpoza závoje vykukuje pramínek rovných černých vlasů. Vzpomněl jsem si, že Helena má světlé vlasy. Tahle tedy není Helena. Krále jsem již neposlouchal.

„Vítej, Menoitie." Vyslovení otcova jména mě polekalo. Tyndareos se díval na nás. „Přijmi moji soustrast se smrtí tvé choti."

„Má choť žije, Tyndaree. Oženit se s tvou dcerou přichází můj syn.“ Následovalo ticho, poklekl jsem a ze všech těch tváří okolo se mi zatočila hlava.

„Tvůj syn ještě není muž,“ jakoby zdálky ke mně dolehl Tyndareův hlas. Nic jsem z něj nedokázal vyčíst.

„Nemusí být. Sám jsem mužem dost za nás za oba.“ Náš lid podobné žerty miloval, smělé a vychloubačné. Nyní se ovšem nikdo nezasmál.

„Rozumím,“ pravil Tyndareos.

Kamenná podlaha mě tlačila do kolene, přesto jsem se ani nepohnul. Byl jsem zvyklý klečet. Poprvé jsem byl vděčný, že jsem si v otcově trůnním sále mohl tuto dovednost osvojit.

Do ticha opět promluvil můj otec. „Ostatní přinesli bronz a víno, olej a vlnu. Já přináším zlato, které představuje jen malou část mého majetku.“ Uvědomil jsem si, že v rukou držím krásnou mísu a prsty hladím postavy z příběhu: Dia, který vystoupil ze slunečních paprsků, vylekanou princeznu a jejich spojení.

„Já i moje dcera jsme ti vděční, že jsi nám přinesl tak hodnotný dar, i přesto, že pro tebe je bezvýznamný.“ Mezi králi to zašumělo. Došlo k zostuzení, jež můj otec, jak se zdálo, nepochopil. Já jsem se začervenal.

„Učinil bych Helenu královnou ve svém paláci. Neboť má žena, jak dobře víš, není s to vládnout. Mé bohatství převyšuje majetek všech těchto mladíků a mé činy hovoří samy za sebe.“

„Myslel jsem, že nápadníkem je tvůj syn.“

Vzhlédl jsem k novému hlasu. K muži, který doposud nepromluvil. Byl poslední v řadě, seděl na kraji lavice a jeho kudrnaté vlasy se ve světle ohně leskly. Na noze měl zubatou jizvu, táhla se na tmavě hnědé kůži od paty až ke koleni a pak se obtočila kolem osvaleného stehna a zmizela

ve stínu pod tunikou. Vypadala, jako by ji způsobil nůž, uvažoval jsem, nebo něco podobného, rána byla zřejmě vedena odspodu a zůstaly po ní na okraji jemné chloupky téměř zastírající krutost, která je způsobila.

Otec se rozzlobil. „Synu Laertův, nevzpomínám si, že bys byl vyzván, abys promluvil."

Muž se usmál. „Nebyl jsem vyzván. Přerušil jsem tě. Mého vpádu se však obávat nemusíš. Nevznáším v dané záležitosti žádný nárok. Hovořím pouze jako pozorovatel." Můj pohled upoutal nepatrný pohyb na pódiu. Jedna ze zahalených postav se pohnula.

„Co tím míní?" mračil se otec. „Jestli zde není kvůli Heleně, proč tedy? Ať se vrátí na svá skaliska a ke svým kozám."

Muž pozvedl obočí, neřekl však nic.

Tyndareos také zachoval klid: „Jestliže má být nápadníkem tvůj syn, jak říkáš, nechť se představí sám."

Dokonce i já jsem věděl, že nyní přišla řada na mě, abych promluvil. „Jsem Patroklos, syn Menoitiův." Můj hlas zněl slabě a byl zastřený, neboť jsem předtím dlouho mlčel. „Jsem zde, abych se ucházel o Helenu. Můj otec je král a syn králů." Neměl jsem, co víc bych řekl. Otec mi nedal žádné pokyny; nepomyslel na to, že by mě Tyndareos mohl vyzvat, abych promluvil. Vstal jsem a odnesl mísu na hromadu s dary, kde jsem ji položil tak, aby se nepřevrhla. Otočil jsem se a odkráčel zpět k lavici. Nezostudil jsem se ani tím, že bych se roztřásl či zakopl, ani bláhovými slovy. Přesto mi tváře plály studem. Věděl jsem, jak před ostatními muži vypadám.

Řada nápadníků netečně postoupila dál. Muž, který nyní klečel, byl obrovský, o polovinu vyšší než můj otec a ještě mohutnější. Za ním dva sluhové drželi ohromný štít, který vypadal jako součást jeho zbroje a sahal mu od země až po temeno hlavy. Žádný obyčejný člověk by jej

neunesl. A přitom nešlo o ozdobu: záseky a oštípané okraje svědčily o bitvách, jimiž prošel. Aias, syn Telamonův, tak se obr představil. Jeho řeč byla stručná a krátká, označil se v ní za potomka Diova a svůj mocný vzrůst uvedl jako důkaz pradědovy přetrvávající přízně. Jeho darem bylo kopí z pružného, nádherně zdobeného dřeva. V ohni kovaný hrot se ve světle pochodní leskl.

Konečně přišel na řadu muž s jizvou. „Nuže, synu Laertův?“ Tyndareos se posunul na lavici tak, aby se díval jeho směrem. „Co chce k dosavadnímu průběhu říct nezaujatý pozorovatel?“

Muž se zaklonil. „Rád bych věděl, jak chceš zabránit těm, kdo prohrají, aby ti vyhlásili válku. Tobě nebo Heleninu šťastnému novomanželi. Již nyní zde vidím půl tuctu mužů připravených skočit si po krku.“

„Vypadáš pobaveně.“

Muž pokrčil rameny. „Mužská prchlivost mi připadá zábavná.“

„Syn Laertův se nám vysmívá!“ Tak promluvil obrovitý Aias, jehož sevřená pěst byla velká jako moje hlava.

„Synu Telamonův, to nikdy.“

„Co tedy, Odyssee? Řekni projednou nahlas, co si myslíš.“ Tyndareův hlas, jak jsem jej slyšel, zněl příkře.

Odysseus opět pokrčil rameny. „Byla to nebezpečná hra, nehledě na poklady a věhlas, který ti přinesla. Každý z těchto mužů je jí hoden a dobře to ví. Nebude snadné je odradit.“

„To vše jsi mi řekl již v soukromí.“

Můj otec vedle mě ztuhl. *Spiknutí*. Nebyl jediný v sále, v jehož tváři se zračila zloba.

„Pravda. Ale nyní ti nabízím řešení.“ Pozvedl prázdnou ruku. „Nepřinesl jsem žádný dar ani se nezamýšlím Heleně dvořit. Jak již zaznělo, jsem králem skal a koz. Odměnou za řešení od tebe žádám cenu, kterou jsem stanovil prve.“

„Prozraď mi řešení a dívka bude tvá.“ Opět onen nepatrný pohyb na pódiu. Jedna z žen se lehounce otřela rukou o šaty své společnice.

„Tedy, zde je. Věřím, že bychom měli ponechat na Heleně, aby si manžela vybrala sama.“ Odysseus se odmlčel, aby mohl zaznít šelest nevěřícných slov; ženy v těchto věcech nemívaly žádné slovo. „Pak tě nikdo nebude moci z ničeho obvinit. Ale musí si vybrat hned teď, v této chvíli, aby se nemohlo říkat, že se s tebou poradila či že jsi jí někoho určil.“ Vztyčil prst: „Avšak ještě než si vybere, každý muž v tomto sále musí přísahat, že bude Heleninu volbu ctít a jejího manžela bude bránit před každým, kdo se mu ji pokusí uzmout.“

Cítil jsem, jak se sálem šíří neklid. *Přísahat?* A o něčem tak nezvyklém, jako je volba manžela učiněná ženou? Muži pojali podezření.

„Dobrá.“ Tyndareos se s nečitelným výrazem ve tváři obrátil k zahaleným ženám. „Heleno, přijímáš tento návrh?“

Její hluboký a nádherný hlas se rozlehl do všech rohů sálu. „Ano.“ Řekla jen jediné slovo a já jsem ihned pocítil, jak se všichni muži kolem mě zachvěli. Pocítil jsem to i přesto, že jsem byl ještě dítě, a obdivoval jsem se tomu, jakou moc má žena, která, byť zahalená, dokáže rozechvět celý sál. Náhle jsme si vzpomněli, že její kůže je prý jako ze zlata a že má oči tmavé a jiskrné jako broušený obsidián, který jsme směňovali za olivy. V tu chvíli byla hodna všech pokladů uprostřed sálu a snad i více než to. Byla hodna našich životů.

Tyndareos přikývl. „Pak nařizuji, ať se tak stane. Všichni, kdo si přejí přísahat, nechť tak nyní učiní.“

Slyšel jsem tlumené hlasy, některé z nich poněkud rozhněvané. Žádný muž však ze sálu neodešel. Helenin hlas